

nullum philosophia ethica sistema produxit, quod doctrinam moralis Iesu Christi equiparari, nedium praeferi valeat. Balbutire nonnulli veteres ethici philosophi de summa rei, aut de certis quibusdam officiis homini ac virtutibus coepérunt disserere, sed à pleno evangelice perfectione systemate longissime erant remoti, variisque ac crassis erroribus doctrinam suam corrumperunt, prout paulo ante citati à nobis Patres, et auctores invicti demonstrant.

Quare, omissis ambigibus contra gentiles philosophos dico, ipsorum sapientiam nullatenus moralis doctrinæ Iesu Christi esse aquiparandam, et auream M. Augustini sententiam, quam hic S. Peter, rejecta veterum illorum philosophorum sapientia, in medium protulit, pariter ingenuo: *Venit Dominus Christus, sapientia Dei; ceterum tonat, ranæ (id est, ethnici illi philosophi) lacant, serm. de Tempore, 159.*

153. Queres X: *Utrum Christus Dominus moralem suam doctrinam ex philosophiæ Græcorum, Socratis, Platoni, etc., hauserit?* — Resp.: Hoc quidem affirmare audet Horus, sed pro more suo sicut omni solidi fundamento, aut probatione. Ut enim hoc probatur, debet primò ostendit, quod Jesus humili fabi filius, qui juxta effatum ipsorum Judæorum, qui eum nōrāt, ne quidem studio litterarum apud Judæos tunc usitato operam dederat (1), nec lingua græca usum exercuisse legitur, quod, inquam, Jesus copiosa et vasta volumina græcorum philosophorum perverterit, absurdos, crassosque horum errore à variis sententiis discreverit, atque ex his ita depuratis unum atque cohærentem totius doctrinæ moralis systema efformari; dein debet ostendit, quod philosophia Græcorum totum aliquod sistema undeque perfectum, quale Christus docuit, et in Evangelio nobis reliquit, complexa sit. Nam, ut verisimiliter quis affirmare possit. Christum suam moralem doctrinam ex græcis philosophiis hausisse, non sufficit, unum duntaxat alternum Platonis aut Socratis dictum, quod cum Christi doctrina, ipsaque sana ratione consentit, in medium profere; sed systema cum systemate, totum cum toto conferendum, simulque ostendendum est, quod Christus non aliunde, quā ex philosophia græcorum illorum philosophorum suum systema accepit. Hoc autem Horus nec ostendit nec ostendere potest; presertim cūm jam alibi à nobis demonstratiū sit, Christum esse Verum Deum, adeoque ad proferendum tam perfectam doctrinam moralē, quam reverā docuit, nequaquam philosophia Græcorum indiguisse.

(1) Unde Joan. 7, 15, scriptum est: *Et mirabantur Iudei, dicentes: Quomodo hic? (i.e., Christus) litteras sci, cūn non didicerit? Inde inferre debuissent Iudei (ut Cornelius à Lap. in hunc locum Scripturam bene observat), quod tantu Jesu scientia et sapientia non sit studio acquista, sed à Deo infusa; verum odio ceci et stupidi in admiratione consistebant, nec ultrius ad investigandam rei, quam admirabantur, originem pergebat, uti. S. Chrysostomus benē nota. Hac enim de causa Deus voluit Jesum non è scholis, sed ab arte fabrili posse in cathedrali, ut omnes agnoscerent doctrinam non esse humanitatis compitam, sed divinitatis inspiratam.*

155. At instat Horus, et ait: *Ipsa Scriptura testatur, quod Judei de Christo Joan. 7, 15, dixerint: Numquid hic Jesus qd Grecos hinc inde dispersos iherus est, eos docterus? Ergo socratica et platonica philosophia (sicut et ipsa lingua græca) tunc in Judea jam erat aliquibus cognita et usitata; adeoque Jesus, vir sapiens, auditis principiis tam eximis doctrina moralis Græcorum, presumendus est ad reformatum genus suum, novum moralis doctrinæ sistema ex philosophia Græcorum efformasse.* — Resp.: Ille Horus opinio, aut potius suspicio prorsus frivola est, et non uno ex capite refutari potest. Nam tūlum textum ex Evangelio S. Joannis inceptè adduxit Horus. In Vulgata enim nostrâ loco vocis *Grecos* ponitur vox *gentes*, hoc modo: *Numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes?* Equidem in græco textus est, τῶν Ἕλ·γον, id est, *Græcorum*; sed (quemadmodum Menochius in hunc locum recte observat) Græcorum nomen, non minus quam gentium accipitur pro quāvis natione, qui modò non sunt Iudei, prout ex D. Paulo manifestum est, qui frequenter totus mundi homines in Iudeos et Græcos dividit. Quare cit. loc. S. Joannis sensus est: *Numquid in dispersionem gentium est iturus, et docturus gentes, id est, prædicatur, infidelibus, qui Judei non sunt. Malè ergo Horus in citato S. Joannis loco per Græcos determinatē intelligit solam nationem Græcorum.* 2° In sacro textu non dicitur: *Namquid in dispersionem gentium (seu Græcorum) iturus est, ut discat à Græcis, nimis horum philosophiam;* sed potius ut Græcos doceat, *docturus gentes, sive Græcos, id est, infideles, ut paulo ante cum Menochio diximus.* 3° Christus, dum suam doctrinam moralem tradidit, cum nonquād confirmavit citando græcorum philosophorum principia, sed potius sacras litteras V. T., ut omnes S. Scriptura non ignari sciant. Vide Matth. cap. 5, v. 21; cap. 15, v. 4; cap. 19, v. 4, 9. Plura ejusmodi exempla repertis in Indice testimoniiorum à Christo in novo Testamento citatorum ex veteri, qui appositus est ad finem librorum; ergo Horus sine solidâ ratione ait, Christum ex philosophia Græcorum suam moralem doctrinam hausisse.

156. Queres XI: *Au apud Essenos, quidquid perfectionis moralis doctrina Christi continet, jam ante Christum fuerit in usum quotidianum deductum?* — Resp. et contra incredulos, qui ad imminentiam Christi, et evangelice moralis doctrina excellentiam hoc objiciunt, dico cum Cl. Hermanno Goldhagen: que in Essenis seu Assisi Rechabitarum amulsi, et Iudeorum anachorætis à Josepho copiōsè laudatur; ex continua legi Mosaicæ meditatione profecta sunt: præclusit illa legi evangeliæ, velut umbra veritati, et rudi delineatio perfecte pictura numeris omnibus absolute; quantumcumque autem hanc inter illam tantum interest inter perfectionem Esseniæ, et can primorum Christianorum; illorum de moribus doctrina potissimum vitam solitariè degentem direxit; evangelica autem omnes hominum conditiones ad perfectionem informat: illorum doctrina manea erat,

et superstitionibus ac erroribus inquinata, prout præter alios testatur Abraham Colovius in sua Dissertatione de statu Judæorum ecclesiastico-politico ab anno primo nativitatis Christi usque ad excidium Hierosolymæ. Ibi enim, num. 25, ait: *Esse verò religionum sanctimoniam omnem, paulò magis scrupulatim ad anxiæ quasdam superstitiones exegerunt. Imò ipse Josephus Jud., qui Esseniæ sectam multâ cum panegyri describit, tamen eorumdem superstitiones non dissimilat, fassus quid vituperare expueri in medios, vel in dexteram partem, quod sabbati tanta fuerit penès illos religio, ut neque utensilia domis vel parum amovere, imò nec ventrem exomoreret facerent, item quid à contactu seniorum ex inconsultâ reverentia velut ab immundo refugerint; animas de aethere subtilissime commantes, implicari corporibus, et vinculis corporis solitas, si quidem recte egissent, in locum trans Oceanum campis Elyseis similem, prout etiam gentiles assureret, migrale dotuerint. Audamus verba ipsius Josephi, lib. 2 de Bello Judaic., cap. 8 de Essenis ita scribentis: *Cum simil denique sedent decum, nullus unus novem et loquitor invitî. Expuerre quoque in medium eorum, et vel in dexteram sui partem, quiske devit. Sabat quoque operationem aliquam contigisse omnibus Iudeis diligenter carent... Neque vas aliquod (die sabbati) transponere audent, imò nec alcum purgant... Illi, qui juniores sunt, inferiores precentibus astinuntur, ut si aliquos eorum contingant, quasi à contactu alienigenæ diluantur... Opinio... apud illos firmata consistit... animas... immortales semper manere, et de aethere subtilissime commantes, quasi carceribus, ita corporibus implicari... Cum vero fuerit à carceribus reseratae vinculis... illi latari eas, sublineques ferri. Et quidem bonas, concientes in hoc Græcorum (i.e. gentilium) sententias, pronuntiant ultra Oceanum degere, ubi sis reposita sit perfrui; illi quippe esse regionem, que neque imbris, neque nibibus, neque aestibus aggrevaret, sed quasi Oceanum orientem Zephyrus et leniter aspirans aminet.* Ita Flavius Josephus. Præterea, eodem teste, lib. Antiq. 15, cap. 9, *Essenii... omnia in fati potestate esse affirmant, nec quidam hominibus præter fati decreta cum acciderit; et quanvis Uglorius, in Thesauru antiqui, sacri excusat hæc in Essenis, et pluribus rationibus probet, eos fati nomine non fatum libertati humanae iniunctum intellexisse, sed constantem Dei legem, que omni gubernaret secundum naturam, quam ille rebus indidisset, cuiusque conditionem, ita ut nulla hominum libero arbitrio vis inferretur. Denique teste Josepho, de Bello judaic. loc. cit., Esseniæ non jurant: *Ipsum autem iurandum quasi perjurio deterrunt.***

Quantum ab his abest doctrina et vita Christi non, solum ab omni propriae immunitate, sed puritate et sanctitate undeque conspicua! Quantum quoque discriminis inter vitam, quam respectivè pauci Esseniæ, quā dictum est, ratione agitant, et vitam inter-

gerimur sanctitatis, quam innumerabilis sanctorum, sanctarumque chori tot jam seculis ad evangelice perfectionis normam in omni populo et natione duxerunt!

157. Queres XII: *An hodiernorum (uti sese appellant) philosophorum doctrina loco doctrina evangelica servire, aut huic equiparari, aut omnino præferri jure debet?* Resp. negativè. Contrarium ex omnibus hacten dicitis et ex ipsa quotidiana experientia nostrorum maxime miserorum temporum facile colligi potest. Si quis tamecum hanc questionem ulterius ac fusis discussam legere cupit, adest Cl. de Feller, Catech. philos., qui ex instituto cam discutit, et contra incredulos negativam nostram sententiam stabilis. Id solum ex eodem auctore observo, optimè in illos pseudo-philosophos nostras atatis quadrate illi verba M. Augustini quae est omnia contra vetores ejusmodi philosophos in hunc modum, tract. 43 in Joan., protulit: *Fuerint ergo quidam philosophi de virtutibus et vitiis subtilia multa tractantes, dividentes, difficiles, ratioinaciones acutissimas concludentes, libros implentes, sum sapientiae buccis crepantibus venitantes, qui etiam dicere audierunt hominibus: Nos sequimini, sectam nostram tenete, si vultis beatè vivere. Sed non intrabunt per osium; perde volent, mactare et occidere.*

158. Scholion. Quanta porrò bona Christus per doctrinam suam moralē, seu legem evangelicam orbi præstiterit, et quidem præ omni philosophia veterum gentilium (idem quod potissimum partem etiam intelligentem est præ philosophiæ, id est, doctrinæ moralis recentiorum incredulorum), perquam eruditè ostendit Cl. Nonnotte, in philosoph. Lexico Religioni, p. 1, voce *Christianismus*, art. 7.

SECTIO V.

DE ANTILOGIS APPARENTER TALIBUS, ET ADHUC ALIIS RATIONE DIFFICULTATIBUS, QUE IN QUATUOR EVANGELIIS OCCURRANT.

Evidem quasdam antilogias apparenter tales, variisque alias de quatuor Evangelis difficultates jam in praecedentibus sectionibus solvimus; restant tamen adhuc complures, quarum magnum numerum præcipue ad refellendos incredulos, sequentibus duobus capitibus diluemus.

CAPUT PRIMUM.

De antilogiis apparenter talibus, quæ opud quatuor Evangelistis occurrant.

159. Antilogia I. S. Matthæus, cap. 1, v. 17, ait: *Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim; et David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim; et à transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim. Et tamen in primâ et secunda tessera decadē (id est, ab Abraham usque ad David, et à Davide usque ad transmigrationem Babylonis) tantum ter decim repetit verbum genuit, adeoque tantum tredecim generationes in singulis harum durarunt serieum enumerat. Nonne hoc est sibi me ipsi contradic-*

cere? — Resp.: Nulla hoc loco realis antilogia, sive contradictione est. Nam ab Abraham usque ad David, proprie quidem sunt tredecim tantum generationes, cum soli terdecies in illa prima tesseradecade dicatur genit, et generatio non sit, nisi enim unus alius genuit. Nihilominus merito Evangelista quatuordecim dicit esse generationes, quia ab Abraham usque ad David inclusivè sumptum quatuordecim sunt personae generantes et genite. Quare, ut Cornelius à Lap. rectè observat, per generationes accipiente et numerandae sunt persona omnes tam generantes, quam genite; haec enim, ut dixi, sunt quatuordecim. Id quoque confirmatur ex textu greco, in quo non est vox *progenie*, *generatio*; sed *γένεσις*, hoc est, *progenies*, *genus*, *familia*, etc., quasi dices: *ab Abraham usque ad David progenies quatuordecim*, etc. Ex eadem causa à David usque ad transmigrationem Babylonis erant generationes 14, non numerando Davidem, utpote qui jam ad primam tesseradecadem, seu quaterdecadem pertinet.

160. Dices: Saltem in secundâ à tertâ tesseradecade non nisi tredecim generationes numerantur; nam si Jechonias generatio adnumeratur secunda tesseradecadi, tunc in tertâ tesseradecade tantum remanebunt tredecim generationes: si verò Jechonias generatio adnumeratur tertia tesseradecadi, tunc in secundâ tantum tredecim generationes erunt; ut rem hanc consideranti patetib. Hanc difficultatem teste Cornelio à Lap. Comment. in Matth. 1, 12, olim Porphyrius Christi et Christianorum hostis, eius objectabat velut inexcusabilem. Resp. et dico, à Davide usque ad Jechoniam, non verò usque ad Jechoniam inclusivè sumptum esse quatuordecim generationes. Verisimilior enim est sententia eorum, qui cum S. Epiphanius consent, sacrum textum originaliter sic habuisse: *Josias autem genuit Joakim (seu Jechoniam); Joakim vero genuit Jechoniam*; ac revera Weigelius, teste Hermanno, Goldhagen, è vestuo greco exemplari hanc lectionem producit. Ratio hujus ultior est, quia Jechonias non filius, sed nepos Joas fuit. Nam Josias genuit quatuor filios, Iohanan, Joakim, Sedeciam et Sellum, 1, Pars. 3, 15. Horum secundus (nephe Joakim) genuit Jechoniam et aliud Sedeciam, iibid., v. 16. Quapropter hoc loco errorem unius è primis et antiquissimis librariorum patris scriptoribus sacri textus agnosceretur cogimur, à Josia ad Jechoniam, omisso Joakimo, ob similitudinem nominum transeuntes: Joakimus enim fratres habuit Iohanan, Sedeciam, et Sellum, Jechoniam verò non fratres, sed unum donatax fratrem, Sedeciam juniores. Porro Jechonias etiam dicitur Joachim nomine patri suo vicinus, sed ex eo dignoscendus, quod Joakimus pater per k et m, Joachimus filius per ch et n tam in textu hebreo, quam latino scribitur: à Josia igitur genus fuit Jechonias seu Joakimus, et ab hoc Jechonias seu Joachimus. Hunc autem utrinque, id est, tam patrem quam filium à D. Mattheo scriptum fuisse, illud argumentum est, quod omisso Jekonia seu Joakimo numerus sibi non constaret ab ipso Evangelista fixus, ut allata obiectio observat;

nec enim generationes quatuordecim in quilibet tesseradecade prodirent; prodeunt autem, si sic ponatur: Josias autem genuit Jekoniam; Jekonias vero genuit Jechoniam, ut è subjectâ tabella patet.

1. Abraham.	4. Salomon.	1. Jechonias,
		seu Joachin
2. Isaac.	2. Roboam.	2. Salathiel
3. Jacob.	5. Abias.	3. Zorobabel
4. Judas.	4. Asa.	4. Abiud
5. Phares.	5. Josaphat.	5. Eliaçim
6. Esron.	6. Joram.	6. Azor
7. Aram.	7. Ozias.	7. Sadoc
8. Aminadab.	8. Joatham.	8. Achim
9. Naasson.	9. Achaz.	9. Eliud
10. Salomon.	10. Ezechias.	10. Eleazar
11. Booz.	11. Manasses.	11. Mathan
12. Obed.	12. Amon.	12. Jacob
13. Jesse.	13. Josias.	13. Joseph

sponsus Mariae, et quâ natus

14. David.

14. Jekonias,

14. Jesus

seu Joakim.

Christus.

Scholion. Eodem ferme modo, sed brevius, objectam difficultatem solvit Cornelius à Lap. Comment. in Matth. qui nihil de errore à primo aliquo librario in describendo sacru textu commiso dicens, id scilicet observat, non esse unum eundemque Jechoniam, dō quo sermo est Matth. 1, 11 et 12, sed illum priorem fuisse patrem posterioris, utrumque tamen dictum esse Jechoniam, licet prior seu pater propriè dicens fuisse Jechonias per k; posterior vero, seu ejus filius, Jechonias per ch. Nimirum, ut idem interpres ait, in nominibus propriis multa talia immutata videamus. Hoc autem supposito, salvantur 14 generationes à Salomon usque ad Jechoniam, id est, Joakimum patrem, et aliae 14 generationes à Jechoniam, id est, filio Joakimi usque ad Christum, ex Mariâ natum, prout consideranti patetib.

161. Antil. II. Mattheus in genealogia Christi (cap. 1, v. 8) dicens: *Joram autem genuit Oziam*, manifestè contradicit libris Paralipomenon, ex quibus habetur, tres inter Joram et Oziam intercessisse generationes, nempe Ochoziam, Joam, et Amasiam. Joram enim genuit (1 Paralip. 5, 11 et 12) Ochoziam, Ochozias Joam, Joas Amasiam, Amasias vero Azarias, sive Ozias. Iste enim erat binomius. — Resp.: Turpiter errat Dumarsais (1), qui huc nobis obiect. Nam S. Mattheus, absque crimine falsi, aut nota contradictionis, tres illos reges omittit potius. In factis enim publicis iam notitia divulgitis nihil dubitam historici medias quasdam circumstantias omittit, et in genealogis retexendis necessarias dontatax ad scopum suum personas commemorare. Sic plures ab Esdrâ omisso fuisse intelliges, si libri 1, caput 2, conferas cum capite 7 libri 2. Hanc libertatem profanos quo-

(1) Vide Nonnotte, loc. cit. art. *Evangelium*, in responsione ad objections incredulorum contra veritatem Evangelii, num. 3.

que scriptores sibi sumpsisse in recensendis veterum monachiarum regibus, testantur Grotius et Lightfoot apud Calmetum loc. cit.

Si autem causam, ob quam tres illi reges pratermissi à S. Mattheo fuerint, quares, verisimilissimum petes ex peculiari maledictione à Deo in Achabî posteritatem his promulgata, 5 Reg. 21, et 4 Reg. 9, ob quam tres illi reges, qui erant nepotes ex Athalia ejusdem filia et Amri nepoti geniti, quasi è numero regum deleti consebantur. Hinc etiam validè probabile est, quid hi reges, populo plurimum exsisti, è monumentis regni erasi sint, et expuncti è publicis familiaribus tabulis in templo asservari solitus, è quibus S. Mattheus genealogiam Christi exscripti. Præterea idem Evangelista, cùm vellet servare numerum ter quatuordecim in rebus ante progenitorum Christi, debuit tres regibus retinere, qui in cæ enumeratione abundabant, uti cum S. Hieronymo multi interpres obseruant; rationem verò, cum tres istos potius omitteret, quād alios, sufficienter habuit modo assignatam.

Denique, si ulterius queras, cur S. Mattheus memoratum numerum elegit, et genealogiam Christi in tres quaterdecades divisit, respondent passim Patres et interpres, hanc rationem assignando, quia S. Evangelista voluit triplicem populi Iudei statum recensere, primum sub Patriarchis et iudicibus, alterum sub regibus, tertium sub ducibus et pontificibus; siquidem ab Abraham post Moysen et Iosue usque ad Saïl, cui primus ex stirpe Juda in regno successit David, populus gubernabatur a iudicibus, à Davide usque ad transmigrationem babylonicae erat sub regibus; post transmigrationem babylonicae usque ad Christum sub ducibus et pontificibus. Veniente autem Christo supremo iudice, reg, ac pontifice, cessavit dicta ratio, que debuit in Christo, qui regnum attulit eternum, terminari.

162. Antil. III. In genealogia Christi apud Lucam (cap. 3, v. 25 et seqq.) extant quindecim generationes plures, ut Davidus usque ad Christum, quād apud Mattheum; quod iterum fieri nequit sine contradictione inter Lucam et Mattheum. — Resp.: Etiam hic turpiter errat Dumarsais, istud obiectum. Nam omnis haec apparet contradicatio evanescent, si attendarit, quod S. Mattheus genealogiam Christi à Davide texat descendente per Salomonem usque ad Josephum sponsum Marie; S. Lucas vero ascendente à Christo ad Davidem per Nathanem alterum Davidis filium, ut proin progenitorum Christi ac generationes aliae sint, plures esse possint à Davide per Nathanem usque ad Christum, quād per Salomonem usque ad Christum. Neque diversitas illa numeri generationum apud duos illos Evangelistas est nimia, quia apud S. Mattheum tres generationes (nempe Ochozias, Joas, et Amasias) omisso sunt, ut numero precedente dividimus; proin differentia inter unam et alteram genealogiam consistit duntaxat in numero duodecim generationum; atque non insutum est; est intervallum undeum vel duodecim seculorum (quot fluxere à Davide usque ad Christum, ut videri potest in tabula chronologica S. Scriptura in fine Dictionarii biblici à Calmeto conscripti) unam familiam seu stirpem duodecim generationes plures numerare, quād familiam alteram. Sic enim differentia in uno seculo tantum erit circiter una generatio. Præterea, ad ejusmodi differentiam inducendam alio opus non est, quād ut conjugia in una familiâ paulo longiore remorantur, quād in altera.

163. Antil. IV. Nec Mattheus (sit Bolingbrook in der wichtigen Untersuchung, etc.), nec Lucas texti genealogiam Mariæ, sed Josephi, cūm tamen dogma Christianorum sit, Christum ex sola Mariâ, et non ex Josepho secundum carnem descendere. Præterea, Mattheus pro patre Josephi assignat Jacobum, et pro patre Jacobi Mathan; Lucas vero Josephi patrem ait esse Heli, et hujus patrem Mathat. Pauci: Lucas cap. 5, longe aliam Christi genealogiam texti, quād Mattheus cap. 4. — Resp.: Eadem objectionem jam ante quatuordecim secula Julianus apostolus Christianis opposuit, et Bolingbrook aliquis increduli nostrâ atque tantum reconquæt antiquam crambem dñ. Hieronymo, et interpres S. Scripturae passim (1) confutat. Unde, ne longius me detineam, breviter respondeo, ac in primis dico, quod S. Mattheus, cūm genealogiam S. Josephi ex Davide descendentes directe ostendit, ex ipso etiam indirecte B. V. Marie et Christi ex Davide descendedum secundum carnem ostendit in SS. Patres nominatis Hieronymus, Chrysostomus, Hilarius scribentes in hunc locum S. Matthei, rectè observant. Rationem afferunt, quia apud Hebreos lege, Num. 56, v. 7, 8, caution erat, ne vir uxorum, aut femina virum ex alia tribu aut familiâ assumeret, quād ex sūa; que lex illas precipue feminas spectabat, que prolixi masculi defecti ex asce harredes erant paternorum honorum, ut clare indicat ratio legi subiecta: *Ut hereditas permaneat in familiis, ne sibi miscantur tribus*, quam legem quis religiosè observaverit Maria et Joseph ejusdem sponsus, dubitari non potest. Cūm igitur B. Virgo despensa fuerit S. Josepho, de cædē tribu et familiâ fuere uterque, id est, S. Maria et Joseph; presertim quod B. Virgo dicatur fuisse proles unica Joachimi patris. Ergo, cūm S. Mattheus recensuit genealogiam S. Josephi, hoc ipso indirecte ostendit progeniem B. Virginis et Christi ex domo David, ac de tribu Juda. Quod autem attinet genealogiam Christi à S. Luca descriptam, ea juxta omnes est genealogia non S. Josephi, sed B. V. Maria, ut patet legenti interpres. Ceterum magna probabilitate non caret systema Cornelii à Lap., juxta quem non solum S. Lucas, sed etiam S. Mattheus textit genealogiam Marie matris Jesu; S. Mattheus quidem per lineam B. Virginis maternam; Lucas vero per ejusdem lineam paternam. Sicut enim Mathat genuit Heli seu Joachim patrem B. Virginis; ita Mathan à S. Mattheo recensuit, genuit preter Jacobum

(1) Vide Calmetum dissert. ante Comment. in Evangel. S. Lucas; Hermano Goldhagen, part. 3 Introd. in S. Scriptur. num. 54 et 55. Bollandistas in Propyleo maij, etc.

S. Josephi patrem etiam, Annam matrem B. Virginis.
Unde Mattheus et Josephi et Marie genealogiam simul textit.

Dixi Mathat genuissi Heli seu Joachim; nam haec tria nomina Heli, Heliacim, Joachim sunt equivalentia idem nomen.

Præterea neque est contradicatio, dum S. Matthæus patrem S. Josephi dicit esse Jacobum; Lucas vero ejusdem patrem videtur dicere esse Heli; nam haec verba, qui fuit Heli, non appellant ad S. Josephum, sed ad Christum, ita ut sensus sit: *Iesus (qui putabatur filius Joseph) fuit Heli*, id est, nepos Heli, seu Joachimi patris Deiparae (1).

164. Corollarium I. Objectio de contradictione Matthei et Luce in texenda genealogia Christi, non est nova, nec a naturalistis, aliquis incredulus nostra ætatis primum excogitata; sed cum iam olim Julianus apostola Christianis opus, quam Christiani doctores pridem refutaverunt. Controversia critica hodie solūm in eo est, quanam ex variis diversorum auctorum solutionibus melior sit, et alias preferenda. Aliud enim systema in lumen finem amplexus est Julius Africanus, aliud Calini, aliud Cornelius à Lap., que omnia in compendio refert Josephus Widmann.

Corollarium II. Etiam si non possemus clare ostendere modum conciliandi genealogiam à S. Matthæo scriptam cum genealogia Christi à S. Luce exarata, nihilominus de veritate utriusque genealogia nullatenus dubitandum foret. Evangeliste enim (prescindendo etiam ab ipsorum inspiratione divina) nec falli, nec fallere poterant in texendis hisce genealogis, quia Hebrei cautissimi erant, et diligentissimi in notandis, ac in tabulariis publicis asservandis genealogias, eorum maximè, qui ex tribu Judæa et stirpe David, ex qua nasciturum Messiam noverant, descendebant. Unde et Josephus, I. 1 contra Appionem, Judæos præter ceteris nationibus in hoc exactos plenū laudat. Et tamen Judeorum nemo unquam sive Matthæo, sive Luce, cum genealogia Christi texerent, eumque ex tribu Judæa et stirpe David descendere demonstrarent, obliqui ausi sunt. Profectò, si haec genealogie in Evangelii Matthei et Luce descripsæ falsæ fuissent, nihil Judæi gvi illis facilius esse poterat, quā horum Evangelistarum falsitatem detegere, atque ita omnem in reliquis etiam rebus fidem isdem derogare. Cum ergo nihil tale in Evangelio nostris reprehenderint Judei, dicendum restat, veritatem hanc tunc fuisse meridianā loco clariorē. Porrò Celsus, Porphyrius et Julianus, qui Ecclesiæ, 2, 5 et 4, nonnulla hæc de re objecerent, nihil unquam solidum contra Ecclesiæ fidem attulerunt. Unde prorsus absurdum et impudens est, hodiè post 48 secula de genealogia Christi à Mattheo et Luce descripta tricari, cuius veritatem omnes etiam Hebrei Evangelista coevi, omnesque proximi et continuatæ serie sequentes agnoveré, exceptis paucis quibusdam philosophis gentilibus, aut

(1) Vide Institutiones theologiae Josephi Widmann, tom. 3, § 14.

apostatis, qui à SS. Patribus et interpretibus orthodoxis pridem refutati fuere.

165. Antil. V. Textus hebreus, et Vulgata latina (Genes. 10, 24. Item Genes. 11, 12) Cainan omitunt, et sic contradicunt Evangeliste Luce, qui (cap. 3, v. 35 et 36) euident Cainan in genealogia Christi medium inter Arphaxad et Sale ponit; sicut etiam 70 Interpretes illum dicto modo (Genes. 10, 24, et Genes. 11, 12) medium ponunt. Resp. 1°: Quamvis in texu hebreo et in nostrâ Vulgatâ loc. cit. Genes. Cainan omittatur, et tamen Genes. loc. cit. apud 70 Interpretes (sicut Luce loc. cit.) ponunt medius inter Arphaxad et Sale, sat claro indicio, Cainan posse ponit vel omitti in sensu mox explicando. Resp. 2°: Non officit veritati duorum codicim, si unus exprimit aliquid, quod alter omittit: obstaret quidem, si quod unus exprimit, alter negat.

Noque dicas, satis colligi, quod texus hebreus et Vulgata latina loc. cit. Genes. negent, Cainanem esse intermedium inter Arphaxad et Sale; qui dicunt, Arphaxad genuisse Sale. Ne, inquam, hoc dicas; nam, sicut S. Matthæus in genealogia Christi dicens, *Joram genuisse Oziam*, et sic omittens Ochoziam, Joam, et Amasiam reges Juda, qui inter Joram et Oziam erant medi, id est non negavit tres istos reges: sic dicendum, in texu hebreo et nostrâ Vulgatâ, dum, loc. cit. Genes., dicitur, Arphaxad genuisse Sale, non negant Cainanem inter Arphaxad et Sale esse medium, sed solum poni genitorem medium, pro immidiatu, avum respectu nepotis, Arphaxad respectu Sale. Phrasim enim hebraea omnes nepotes vocant filii vel geniti surorum avorum, aut alorum remotorum progenitorum, ut ex non paucis S. Scriptura locis (1) patet. Hinc etiam non mirandum, quod 70 Interpretes, qui Genes. 10, 24, Cainanem ponunt medium inter Arphaxad et Sale; pariter euident Cainanem Genes. 11, 12 et 15, sicut ponant. Vide Polyglotta Biblia Philippi II, Hispaniarum regis catholicæ mandato, opera vero Benedicti Ariæ Montani in lucem edita.

Si porro queras, cur 70 Interpretes Genes. loc. cit. et S. Lucas in Evangelio suo distinctè ponant Cainan medium inter Arphaxad et Sale; textus autem hebreus, et Vulgata latina, eundem Genes. cit. loc. omittant, resp. 70 Interpretes et S. Lucas, rem expressiū volentes describere, dixerunt, Arphaxad genuisse Cainan, hunc verò genuisse Sale, ut sciretur, qui fuerit ipsius Sale pater immediatus; ipsi autem 70 Senes id jam sciverunt ex traditione certa, vel ex libris genealogiarum apud Judeos asservatis. Moyses verò in texu hebreo libri Genesis (quem nostra Vulgata sequitur) Cainanum prætermisit, vel in generationum seriem usque ad Abrahamum in certas decades distribueret, vel ob aliam nobis incomptam causam; fermè sicut Matthæus, quasdam generationes omisit, sive numerare voluerit, per terdecadas, ut fert communis opinio, sive prætermissas ultra decadas, non satis certum.

(1) Judith. 8, 4. Item 1 Esdræ 5, 4. Item 1 Paralip. primis 10 capitibus.

miserit illos, utpote ortos ex Jezabel detestanda feminâ gentili, ut S. Hilarius Comment. in Matth. censem.

Denique si queras, quomodo Arphaxad 35 annos natus, Gen. 11, 12, poterit habere Sale filium, si quidem respectu hujus ille fuerit avus, et non pater. Resp.: Id fieri potuit, si cum Genebrardo in Chronico ad annum mundi 1659, dicatur, quod Arphaxad anno ætatis sua decimo octavo generit Cainanem, et quod Cainan anno etatis sue decimo septimo generit Sale. Sic enim verum est, quod Arphaxad anno etatis sue trigesimo quinto habuerit Sale filium, id est, nepotem.

166. Antil. VI. Evangelista Lucas (cap. 2, v. 2) Christum ait natum sub praeside Syrie Cyrino, census ex Augusti Cesari decreto exigente: cum tamen ex historiâ certum sit, sub tempore Christi nascentis non Cyrinum, sed Saturnum, et post hunc Quintilium Varum fuisse Judeæ praesides, ut omnes eruditï nōrunt. Ita Bolingbrok, et Dumarsius in eredictis primores. Resp.: Varie à variis auctoribus responsiones dantur ad hanc apparentem antilogiam dissolvendam. Melior et communior videtur esse illa dicentum (1), Saturnum tunc foisse quidem ordinarium Syriae et Judeæ praesidem; Cyrinum tamen (alio nomine Cyrienum, vel Quirinium, aut Quirinum dictum, ut Cornelius à Lap. in cap. 2. S. Luce observat) cum imperio extraordinario ad census peragendam in Syriam missum esse co tempore, quo ex edicto Cesari pacatum orbis describi debebat, ut Cesari universorum, qui vel subdit, vel socii essent populi romani, numerum ac facultatem nōsse posset. Cyrus quippe, vir consularis, circa idem tempus aeghat in Oriente, ac bellum contra Hamadanenses feliciter, consercerat (vid. Tacit. Annal. lib. 5), adebet ob recentem victoriam celebris; unde licet Sentius Saturninus une Syriam administraret, Cyriño tamen tanquam extraordinaria procurari et legato in executione rerum ad census pertinentium subordinatus fuit; ita etiam Germanicus circa annum urbis 767 et 769 census Galliarum intentus fuit, etiam si non esset legatus ordinarius Gallicus, ut videre est apud Tacitum, ibid. lib. 1. Cæterum, quod Cyrius, quando primam illam descriptionem, cuius S. Lucas meminit, non fuerit propriè preses Syriae, sed duuxa censor, seu Cesari legatus ad census illum in eundem specialisti constitutus, etiam inde colligatur, quia vox græca ἡγεμονεῖται, quia S. Lucas hoc loco Cyriinus significat, tum ordinarius, tum etiam alius magistratus dari solet. Sic enim eadem vox à S. Luca in Actis Apostolorum, cap. 24, Felicitributur, qui nominis procuratoris officium habuit. Hinc etiam S. Ju-

(1) Ita docent card. Norisius apud Pagum in apparo chronol. ad annales Raroni pag. 51, numero marginali 129. Bollandiste, tom. 19, in Propriquo ad Acta SS. May. pag. 21, num. 7, edit. Antwerp. Petavius Ration. Temp. I. 4, c. 2, et de doctrina Temp. I. 12, c. 8. Daude Histor. Univers. tom. 1, pag. 507. Joan. Bapt. Duhamel Comment. in Luc. 22, et in Act. 5, 36, pluresque alii.

stinus, Apol. 2, memoratum Cyrinum seu Quirinum vocat in proprio, id est, procuratorem, non presidem.

167. Instant. Si illa descriptio universalis totius orbis, quemadmodum Lucas tradit, facta fuisset, ethnici scriptores de eâ mentionem fecissent: sed nullam mentionem fecerunt; prob. min. Tacitus et Suetonius rerum romanorum historici exactissimi, nec verbo mentionem faciunt (ut Dumarsius inquit) de illâ primâ descriptione Judeæ factâ sub Cyrino: ergo es confita. Resp. et cum Nonnôte dico, Dumarsius hic turperè prodere incitum suum, ac palam demonstrare, à se nec Tacitum, nec Suetonium fuisse lectos, aut saltem non rūti intellectos. Quis enim prudens descriptionem orbis, que sub Augusto contigit, in annalibus Taciti querat; cum hic scriptor dicti imperatoris gesta nequidem recenscat, sed pauca duxat de ultimis vita Augusti diebus commemeret? Suetonius verò vitam Casarum quidem edidit, sed ita ut eorum genitum et indolem potius quā seriem rerum dñri imperio gestarum recenseret; unde pariter mirandum haud est, quod illius censits et descriptiones sub Cyriño facta non minorit.

Ceterum de illâ universalis descriptione totius orbis sub Cesare Augusto, cuius S. Lucas loc. cit. meminit, Grotius ita disserit: *Non ita (hoc) intelligo, quasi uno eodemque tempore factus esset census per totum orbem, quia romanus erat; sed cum Augustus omnem viam imperii romani pernösse vellet, per omnia regna et provincias constitutum censum agi, modo hic scilicet, modo illic, ut commodum erat. Hoc autem pluribus monumentis ex antiquitate deponit idem scriptor deinde confirmat. Juxta hujus ergo auctoris sententiam S. Lucas, prius habita mentione descriptionis universalis, quam Augustus precepit, quecumque non simul omnis, sed modis in uno loco, modo in altero facta fuit, ad peculiarem descendit per Cyrinum in Judeæ peractam omnium primam. Hoc autem si ponatur, sicut reverè aquo jure ponit, nulli rursus est admirationi locus, si ethnici de hac descriptione mentionem non habuerint, cùm ea sensim, et modo in uno, modo in alio loco peracta fuerit. Præterea alia adhuc causa esse potuit, cur hujus universalis descriptionis apud auctores ethnicos nulla mentio occurrit, quia, ut Tillemontus in vita Christi observat, solus Dion accuratam historiam Augusti scripsit; hujus autem historie prim'decem anni peractum, intra quorum spatium iussu Augusti hic census peractus fuit.*

168. Scholion I. Recitè contra deistas Carboni observat, S. Luce loc. cit. id potissimum fuisse propositum, ut eam descriptionem narraret, quia Cesare juventute, in Judeæ tempore nativitatis Christi facta fuerat ut dubitari non potest. De hac ergo si constitutæ etiam confessione eorum qui christiane religioni adversabantur, habemus quod modò volumus. Atqui de hac descriptione testati sunt ipsi etiam infensissimi Christianorū hostes, Judei, et ethnici. Sic in dialogo cum Tryphonie Judeo, num. 78. S. Justinus inquit: *Se dū census in Judeæ tunc primum habetur sub Cyriño, ex ovo Næzareth, in quo degebat, Bethlehem,*

*undè erat oriundus, profectus est (S. Josephus), ut censetur. Nam ex tribu Iuda hanc terram incolente genus duciebat. Cum ergo S. Justino res esset cum Tryphonie Iudeo, à quo refelli facile poterat, si rem incertam, vel dubiam, ut certam, atque ab omnibus receptam, assumpsisset; evidentissimum argumentum esse debet, quod de censu tempore nativitatis Christi facta in Judea per Cyrenium, S. Justinus tradidit, nemini Iudeorum dubium fuisse. Similiter de censu Augusti, inquit Tertullianus antiquissimus scriptor, *qui testem fidelissimum dominicae nativitatis romana archiva custodiunt*. Neque solum Tertullianus, sed etiam S. Joannis Chrysostomi tempore ex archibus romanis hac de re constabat. Nam hic S. Peter explicans illa verba Lue. cap. 2: *Factum est enim in diebus illis, exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis, etc., haabet: Ex his lictus, primæ descriptionis tempore natum esse (Iesum).* Et cui veteres historiarum codices, qui et Roma publici asseruntur, lectrice libet, perficere etiam tempus hujus descriptionis accuratè discere poterit. Iis ergo monumentis, quae apud ethnicos asserabantur, de hujus descriptionis veritate constabat, neque etiam ipsi ethnici de ea dubitate poterant, et si dubitassent (quod sanè nulli significarunt) inespè imperiter dubitassent. Quapropter, ut quod volumus, modo concludamus, quicumque denum ratione ea descriptione accipiatur, quam S. Lucas tempore nativitatis Domini sub Cyrino factam fuisse narrat; tamen illud negari non potest, tunc apud Iudeos, tunc apud ethnicos certum fuisse, quod legitur apud S. Lucum de descriptione facta sub Cyrino per Iudeum.*

Scholion II. Si citam modo solum humano res perpendiculari, presumptio veritatis stat per Evangelistam Lukam, quia erat scriptor synchronus, Antiochiae metropoli Syria: isdem temporibus, quibus haec gesta sunt, oriundus. Unde, ut Maldonatus aliquid observavit, ei magis credendum, quam aliis historicis, qui tempore posteriores scripsere; quamvis etiam cum horum testimonis narratio D. Luca aperte conciliari possit, ut supra memorati auctores patroni nostrae sententiae præstant. Accedit, quòd si narratio D. Luca falsus fuisse, eam coevi hostes christiane religiosi, Iudei ac ethnici illiō falsitatis arguisserint; sed hoc non fecerunt, sed potius contrarium, ut in precedente scholio 1 demonstravimus.

169. Antil. VII. Juxta Evangelistam Matthæum (cap. 1, v. 25 et 25), Jesus natus est virgine, que iuxta Christianos etiam post partum Virgo permanebat; et tamen (Math. 12, 47) dixit quidam Christo: *Ecce mater tua, et fratres tui foris stant, querentes te.* Et (Math. 13, 56) Christus dicitur habuisse sorores. Quomodo haec concordant? Si enim Christus habuit fratres, ejus mater post nativitatem Christi genuit alios filios, qui erant et dicobant fratres Christi. Ita anonymous ille, qui in scriptis suis ad D. Christoph. de Zubzenuig datis se officialem bellum horruis, dicit, et ad cujas adjectio[n]es ad dubia iam saepius respondimus, et in questionibus Biblicis novi Testamenti adhuc frequentius respondemus. Itaque resp.

et dico, veterem esse hanc objectionem hæresiarchæ Helvidii negantis B. Virginem post Christi partum mansisse Virginem, quem S. Hieronymus fuisse refutavit. Quare sciendum per fratres Domini intelligi in Evangelio non filios ex Josepho et Deiparâ genitos, sed Christi cognatos tantum, phrasis Hebreicis familiaris. Sic, Gen. 13, 8, dixit Abram ad Lot nepotem suum: *Ne, queso, sit iurgium inter me et te... fratres enim sumus.* Et, Gen. 29, 15, Lahan ad Jacob nepotem suum ait: *Nunquid frater mens es, gravis serries mihi?* Fratres ergo Christi Domini in Evangelio dicuntur ii qui erant ipsius consanguinei ac consorribus; sicut per sorores eius intelliguntur Christi cognates, non autem sorores stricte tales.

170. Instat 1° anonymous ille scriptor, et ait: *Ipsa etiam nomina fratrum Christi sunt nota; vocabantur Jacob, Joseph, Simon et Judas,* prout expressè habetur Matth. 13, 55. Sed eadem responsio, quam jam dedimus, redit. Erant nimur illi et vocabantur fratres, id est, cognati Christi Domini, prout hunc locum Cornelius à Lap., exotericus interpretes orthodoxi recitent et expoununt.

171. Instat 2° idem adversarius, et ait: *Testa Luce Evangelista, cap. 2, v. 7, Maria peperit filium suum PRIMOCENTUM, nempe Christum;* sed imperceptibile est quomodo Christus sit primogenitus Marie, si haec non etiam genuit alios, sive si non datur ejusdem secundo, vel tertio genitus, etc.; sicut imperceptibilis foret prima dies, primus mensis, si nulla alia dies, nullus alius mensis succederet. Ita anonymous ille se assertum sumu liquide demonstrasse somniant. Verum misere despicitur, nec ex eo, quod Christus Maria primogenitus dicatur, per legitimam consequentiam inferri potest, quod Maria haberetur alio praeteres filios, aut filias. Nam primogenitus ille dicitur, ante quem nullus est genius, sive deinde post illum alius generatur, sive non. Sic in veteri Testamento offerri. Deo debuit primogenitus, et primo post partum mense redimi, ut habetur Num. 18, 16. At si primogenitus non esset, nisi is, post quem alius vel alii sunt geniti, oblatio ac redemptio primogeniti potius ultra primum mensem diffiri, usque dum alius nascetur; antea enim iuxta objectionem adversarii nondum constare potuisse, utrum prior illi foret primogenitus. Hac sequela cum repugnet S. Scriptura, ac prout falsa sit et rejicienda, hoc ipso patet, quod primogenitus sit ac verè dici possit, qui primò signitur, etiam nemo alius post eum ex ipsius matre gigastur. Talis enim gaudet iuribus et privilegiis primogeniture. Unde quandò S. Lucas de B. Virginie ait: *Peperit filium suum primogenitum, non sequitur, Marian post hunc alios peperisse filios, sed solim, eam ante hunc nullum alium genuisse.*

Ceterum paritas de primâ die, vel primo mense, quam ad versinum in objectione afferit, prorsus nihil probat. Quamvis etiam de facto, ubi dies vel menses sibi succedunt, prima dies habeat plures diis sibi subsequentes, et primus mensis alios menses sibi subsequentes; et tamen id non est de essentiâ prime diei, vel orimi mensis. Si enim Deus statim post primum

mensem totum universum destruxisset; adeoque nulla alia dies primam diem, vel nullus alius mensis primum mensem fuisse subsecutus; tamen illa dies, que destructionem mundi processisset, fuisse prima, vel illa mensis fuisse primus; cum ante illam diem vel mensem in hac hypothesi non fuisse alia dies, vel alius mensis prior. Partus ergo allata potius est pro nobis, quam contra nos.

172. Antil. VIII. Historia evangelica de stellâ magis in oriente, Math. 2, 2? Quasi verò stellæ non in toto orbis hemisphærio videantur. 4° Quomodo magi ex stellâ nativitatem Salvatoris cognoscere potuerint? 5° Quid factum est de hac stellâ, postquam magos Bethleem perduxit? Resp.: Etiam si naturam et qualitates omnes hujus stellæ explicare non possemus, minime sequeretur eam non apparuisse. Innumeris enim potest Deus facere, et sapientia facta, quæ nos mortales sufficienter capere aut explicare non possumus, prout non solum ex effectibus supernaturalibus, sed etiam ex multis naturalibus, quorum distincta explicatio nos latet, abunde patet. Interim tamen ad propositas questiones et dubia aptè responderi potest, et ab interpres S. Scriptura: passim respondetur. Ac primò quidem aut mirum est, quod S. Mattheus hec facto confinxerit, cum non potuerit Hierosolymitanis persuadere, omnem tunc civitatem ad adventum magorum fuisse commotam dicentium, se vidisse stellam illam in Oriente; aut Herodem tam barbarem in Belchœmis infantes saviliscis, nisi haec respicita ita contingissent. Resp. 2°: Nego assertum, scilicet quod nullum ex scriptoribus profanis de his factis scriperit. De stellâ enim à magis testatur Chalcidius philosophus platonicus (vid. supra, num. 25).

173. Quod autem cedem infandum attinet, quæ jumente Herode, in evangelice historia facta legiur, eamdem narrat Macrobius, lib. 2, Saturn. cap. 4, prout pariter et in eodem loco ostenduntur. Quia tunc igitur incredulorum temeritas ac impudentia est, post octodécim ferme secula verisimilia non putare, quæ S. Mattheus synchronis et rei gestæ testibus citra contradictionem enarravit; quæ ipsi gentiles scriptores Chalcidius (an Chalcidius fuerit gentilis, vide supra num. 25) et Macrobius non ignoravint; quæ denique mundus tot seculis crediti, et antiquissima festi celebritate quotannis recolunt, et etiamnum colli.

174. Negue obstat, quod Iosephus Judeus de illis dubios facti faciat. Nörunt enim erudit, eum plurimæ omissons, nec semper omnia historicæ munia exactè impresse. Unde doctum et vigilum hæc in re conservent habet Jacobum Salianum in annalibus ecclesiasticis. Fors etiam illius silentii causa aliqua fuit ignaviam pseudopoliticis studi; cùm enim indigna adulatione Vespasianus Messia seu regis in lege veteri promissi nomen ac prerogativa tribuisse, fas fortè sibi esse haud putavat de Christo, qui Messias à Prophetis predictis a Christianis celebrabatur, frequenter et diversis in locis mentionem facere (1).

175. Antil. IX. Varia de stellâ illâ magis visâ sunt astronomia contraria, dubia, et incredibilia. Nam 1° si tam extraordinarium sidus apparet, vetores astronomi haud dubie illius in tabellis suis astronomicis meminissent: atque de ea nullam mentionem facient. 2° Non potest dici, qualis fuerit haec stella, an fixa, an planeta, an cometa? An visa fuerit tantum à magis, vel etiam ab aliis hominibus? 3° Car dicatur r̄sa in

(1) Corant insigne illud testimonium, cuius supra, num. 25, in fine mentionem fecimus, de Christo scripserit, speciales habuit rationes.

orientem, Math. 2, 2? Quasi verò stellæ non in toto orbis hemisphærio videantur. 4° Quomodo magi ex stellâ nativitatem Salvatoris cognoscere potuerint? 5° Quid factum est de hac stellâ, postquam magos Bethleem perduxit? Resp.: Etiam si naturam et qualitates omnes hujus stellæ explicare non possemus, minime sequeretur eam non apparuisse. Innumeris enim potest Deus facere, et sapientia facta, quæ nos mortales sufficienter capere aut explicare non possumus, prout non solum ex effectibus supernaturalibus, sed etiam ex multis naturalibus, quorum distincta explicatio nos latet, abunde patet. Interim tam ad propositas questiones et dubia aptè responderi potest, et ab interpres S. Scriptura: passim respondetur. Ac primò quidem aut mirum est, quod de hac stellâ nihil legatur in scriptis aut tabulis veterum astronomorum; cùm ex una parte omnibus mathematicis notum sit, quām incurvi fuerint veteres in annotandis observationibus astronomicis: ex alterâ parte stella illa respicitive paucis apparuerit; nec ab aliis hominibus in dissimilis locis visa fuerit; quia hoc signum juxta conditum interpretum, et D. Thome, in 5 part., q. 56, a. 8, ac S. Damasceni, lib. de orthod. fide, c. 7, sententiam non fuit stella fixa, nec planeta, nec cometa, aut una ex iis, quæ sub initio mundi creata sunt; sed fuit stella artificialis ministerio Angelorum ex materia sive coeli, sive terrestri de integrâ formata in aero infinito circa terram, adeoque tam in locis vicini visibilis. Porro hoc meteorum, seu corporis, ex densis vaporibus vel alia materia constitutum, et propter sui rotunditatem et flammas, quas emittet, stellarum vocatum, primâ visam est in oriente, ubi scilicet magi degabant; quamvis probabilitas etiam plures alii, in eadem cum magis regione degentes, cedent videantur. Quod autem non omnes, qui in Oriente stellam illam viderant, ad Christum adorandum cum magis profeti sint, id est contigit, quia vel mysterium non capiebant, vel alii distendi curis ire nolabant, vel etiam magorum redditum prestolabantur. Magi vero ortum Salvatoris ex signo illius stellæ cognoverunt ex vaticinio Balaam, Num. 24, 17, prædictio: *Orietur stella ex Jacob, cuius Balaiam posteri ipsi fuere.* Accedit continuo majorum tradiit; et huius etiam illustratio superna; prout cum aliis patribus, quos Suarez citat, docet S. Augustinus his verbis: *Hanc stellam admirati, cuius etiam esset, consequenti revelatione nō meruerunt, regis videlicet Iudeorum.* Ceterum haec stellâ propria Jerosolymam se oculis magorum subtraxit; dimissis autem ab Herode ad Christum quærendum iterum apparuit, eosque adduxit in Bethlehem; minime vero cedem rediit in Orientem, nec copiæ lucere in firmamento cum sideribus reliquis, sed disoluta est in vapores aut materiam, ex quâ erat composta; sicut columnæ nubis, quæ Israelitas per desertum duxit, disparuit, postquam perseveraverunt ad Jordaniem, iuxta ad id usque tempus prodigiæ fuerit conservata. Plura de stellâ magorum docit et erudit præter alios disserunt Calmetus, Cornelius à Lap., Anton. Mayr, Suarez, et Salmeron.

Corollarium. Imperit proarsi quidam incredulus ad Bulletum (Réponses critiques, tom. I, pag. 268) dixit S. Mattheum non sine ingenti absurdo potuisse asserere, quod stella magos Bethleem duxerit, cum stelle ob enormem suam à nobis distantiam nec urbem, nec regionem ullam, multò minus aliquam domum designare possint. Nimurum ignoravit, aut se ignorare finxit incredulus ille, stellam illam non fuisse stellam fixam, sed duxat meteorum in aere infimo formatum.

476. Antil. X. « Solus Matthæus narrat Christi e fugam in Ægyptum; ex adverso Lucas post adorationem pastorum ad presepe Domini, et finitam purificationis Mariae historiam, ait: *Et ut perfecerunt omnia in templo secundum legem Domini, reversi sunt in civitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, etc.*, neutiquam sequitur, quod inter purificationem et redditum in Nazareth, non intercesserit fuga et commoratio in Ægypto. S. Augustinus enim lib. 3 de Consens. Evang. c. 5, Jansenius Gandavensis, Comment. in concord. Evang. c. 10, et Franc. Lucas consent, eos ex Jerusalem immediate fugisse in Ægyptum, indequum primum post statutum tempus reduces reversor fuisse in Nazareth, ut hic a S. Lucas. Aut si cum Cornelio à Lap. Comment. in Luc. 2, 40, et aliis mavis dicere, eos post purificationem immediatè reversos esse in Nazareth, et indè primum fugisse in Ægyptum; non tamen sequitur, quod inter hunc redditum in Nazareth et puerus Jesu incrementum in sapientia coram hominibus, etc., non intercesserit fuga in Ægyptum. Ceterum, etiam sacra familia ante fugam fortassis redierit in Nazareth ad faciem domo sua dispositionem, et paranda necessaria ad iter longum in Ægyptum, tamen tempus ad fugam abundè suppetebat, quia à die 2 februario, quā facta est purificatio, usque ad Pascha, quo factum dicitur infanticidium Herodis, intercedunt circiter duo menses.

477. Antil. XI. Jesus (Joan. 3, 22) baptizabat. Sed (Joan. 4, 2) non baptizabat, sed discipuli ejus. Numquid haec est contradicatio? Dénō ad quid tempus baptimus, cùm ante mortem Christi nondū habuerit vim causandi gratiam ex meritis Christi Redemptoris? Resp.: Nulla hic est contradicatio, nullum impossibile aut absurdum. Nam etiam Joan. 5, 22, sensus est, quod Christus baptizat, non tam per se, quā per suos discipulos, quorum tamē saltem aliquis ipse prius baptizabat. Teste enim Euthymio, antiquorum Patrum sententia est, B. Virginem et Petrum à Christo ipso fuisse baptizatos. Et Eudoxius Petri in cathedrā Antiochenā successor (1) asserit, Christum suis manus baptizasse Andream, Joannem et Jacobum, et ab his aliis Apostolis fuisse baptizatos. S. Augustinus quoque, epis. 108, docet Apostolos baptismū Christi fuisse baptizatos, antequam ipsi eodem baptismū alios baptizarent. Igitur Jesus baptizavit non per se, nisi per paucos, sed per discipulos suos; fernè sicut postea Apostoli, quando gentibus predicabant, paucos baptizabant proprii manibus, ut indicat S. Paulus, 4 Cor. 1, 17, dicens: *Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare.*

Porrò, licet Christus, quando Apostolos baptizavit, nondū fuerit mortuus, certum tamen est, quod baptismus eo tempore collatus jam habuerit vim justificandi; hanc enim trahebat à meritis Christi, tum presentibus, tum futuris; ac praesertim à morte Christi, quam Christus jam acceptaverat, sequē in vicimā futuram, pro salute hominum Deo Patri jam sep̄ obtulerat. Quocirca, sicut Eucharistia ante mortem Christi instituta, sanctificavit Apostolos, sic et familiariis mos S. Scriptura, ut quae non sunt simul continuata, quasi continua essent, enarrerentur. Quare, sicut solemus dicere: *Mulier concepit et peperit, fecit nonnisi novem mensibus expletis peperit;* item sicut S. Matthæus enarrato ad finem capituli primi redditū Christi ex Ægypto in Nazareth, statim incipit caput 3, his verbis: *In diebus autem illis venit Joannes Baptista predicans in deserto Iudea;* quamvis

(1) Comment. in Math. 2, 1 et 15. Item in Dissertat. de adventu magorum, prope finem. Item in Harmonia 4 Evang. postita ante Commentarium in Math.

inter redditum Christi ex Ægypto et praedicationem Joannis viginti et amplius anni intercesserent; ita ex illis Luca verbis: *Et ut perfecerunt omnia in templo... reversi sunt... in civitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, etc.*, neutiquam sequitur, quod inter purificationem et redditum in Nazareth, non intercesserit fuga et commoratio in Ægypto. S. Augustinus enim lib. 3 de Consens. Evang. c. 5, Jansenius Gandavensis, Comment. in concord. Evang. c. 10, et Franc. Lucas consent, eos ex Jerusalem immediate fugisse in Ægyptum, indequum primum post statutum tempus reduces reversor fuisse in Nazareth, ut hic a S. Lucas. Aut si cum Cornelio à Lap. Comment. in Luc. 2, 40, et aliis mavis dicere, eos post purificationem immediatè reversos esse in Nazareth, et indè primum fugisse in Ægyptum; non tamen sequitur, quod inter hunc redditum in Nazareth et puerus Jesu incrementum in sapientia coram hominibus, etc., non intercesserit fuga in Ægyptum. Ceterum, etiam sacra familia ante fugam fortassis redierit in Nazareth ad faciem domo sua dispositionem, et paranda necessaria ad iter longum in Ægyptum, tamen tempus ad fugam abundè suppetebat, quia à die 2 februario, quā facta est purificatio, usque ad Pascha, quo factum dicitur infanticidium Herodis, intercedunt circiter duo menses.

478. Antil. XII. « An non est contradicatio, dum Christus (Math. 5, 22) illum aternū gehennū ignis reum declarat, qui proximum sum appellat fatum; cum tamen ipsemet (Math. 23, 17) scribas et phariseos appellant stultos et cœcos? » Ita anonymous ille scriptor in suo MS. ad D. Christoph. de Zubensis datu, quo supra egimus. Sed resp.: Futilis probris et ineptis est hec istius anonymi objectio. Qualis enim haec est illatio! Ille qui ex inordinata ira inascitur non vitus, sed persone proximi sui, et ad eum ex gravi et deliberata ira vel odio dixerit fatue, reus erit gehennae ignis; ergo euudem culpe et pena etiam incurrit Deus Homo, sive Christus, qui non ex malo aut iniq[ue] affectu animi, sed ex justissimo zelo seductores populi scribiles et phariseos vocat stultos et cœcos, ut eorum stultam doctrinam corrigit, et vilem roddat; prout Cornelio à Lap., aliquis interpretis in hunc locum passim observant, et demonstrant; vid. etiam supra, n. 143, 144. Nulla igitur hic est contradicatio, quia in primo textu S. Matthei sermo est de ira vel odio graviter inordinato et injusto; in altero vero de sanctissimo et justissimo Christi zelo adversus scribas et phariseos.

479. Antil. XIII. « Christus (Math. 11, 14) de Joanne Baptista ait: *Ipsa est Elias.* E contrario Joannes Baptista (Joan. 1, 21) sacerdotibus et levitis eius interrogantibus: *Quid ergo? Elias es tu?* respondit, et dicit: *Non sum. Cui jam credendum? Christo, an Joanni? Porro, si Joannes, qui filius Zacharie et Elisabeth erat, Elias fuit, sequitur, quod Elias bis natu sit. Potestne hoc sana ratio admittere?* » Ita deinde anonymous ille scriptor. Sed resp.: Credendum est utrique, id est, tam Christo assententi, Joannem Eliam, quam Joanni id neganti, nec tamen ideo sequitur aliquid absurdum aut impossibile, vel Eliam bis esse natum. Nimurum Joannes Baptista fui Elias quod spiritus et virtute Eliae; id quod Christus cit. loc. indicare voluit; non autem fuit Elias quod ipsa personam Eliae, quod solum negavit Joannes Bapt. Porro quod Christus verbis illis: *Ipsa est Elias,* tantum indicare voluerit, Joannes Baptistam esse Eliam spiritu, virtute, et zelo, non verò personā, patet non solum ex verbis Angeli Gabrieles de Joanne Bapt. predictentis patris ejus Zacharie, Luc. 1, 17: *Ipsa præcedet ante ipsum (Christum) in spiritu et virtute Eliae,* ut convertat corda patrum in filios, etc., sed etiam ex verbis ipsius Christi sibi, Matth. 17, 11, 12, 15 dicentes: *Elias quidem venturus est, et restituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, et non cognoverunt eum.... Tunc intellexerunt discipuli, quia de Joanne Baptista dixisset eis.* Eleganter quoque hanc in rem Hieronymus epist. 151 ad Algasiam, q. 1, ita scribit:

(1) Epist. quæ inscribitur r̄ p̄s, id est, lumen.

Ipsa (Joannes Bapt.) est Elias... non quid eadem anima, ut heretici suspicantur, et in Eliā et in Joanne fuerit, sed quid eandem habuerint S. Spiritus gratiam; zonā cinctus, ut Elias; vivens in cromo, ut Elias; persecutio nem passus ab Herodiate, ut ille sustinuit à Jezebel; ut quo modo Elias secundi adventū precursor est, ita et Joannes venturum in carne Dominum Salvatorem, non solam in cromo, sed etiam in matris utero salutārit, et exultatione corporis nuntiārit.

480. Antil. XIV. « Joannes Bapt. optimè scivit, se esse praecursorem Domini, et Iesum esse verum Messiam. Quomodo ergo (Math. 11, 2 et 3) potuit duos de discipulis suis salvā veracitate mittere ad Christum, ut eum interrogent, num ipse sit Messias, et un verò aliis sit expectandus? » Ita idem anonymous scriptor loc. cit. Sed resp. cum Hilario, Chrysostomo, Origene, Theophylacto, Maldonato, Grotio, aliquis plerique tamen antiqui quām recentioribus interpretibus, ac dico, S. Joannem Bapt. tunc in carcere detentum, cùm ex discipulis suis intellexisset, quanta in omnem ilam regionem miraculorum Christi fama percrebresceret, reprehendit ex narrantium modo narrandi aliquam corum invide speciem in Jesum; quasi hujus gloria et celebritas obscuraret et immuneret nomen praceptoris sui, id est, Joannis Bapt., ideoque ut eorum animo medetur, hos ad Christum ipsum misisse, ut proprii carentes oculis ejus facta, hunc verè Messiam esse intelligerent. Nulla igitur Joanni oborta fuit de Iesu Christo, quem adēcō aperit, solemniter prenuntiaverat, dubitatio; sed tantum prudens illius charitas hanc ipsi viam aperuit, ut omnem discipulis suis errorem et ambigendi locum auferret. Igitur Joannes Bapt. misit discipulos suos ad Jesum, eumque rogavit, an ipse sit ille, qui venturus est, id est, an ipsi sit Messias, non quid de eo dubitaret, sed quid incarceratedus et morti vicinus, discipulos de eo dubitantes voluerit ab ipso Christo institui et convinci, sic ad Christum traduci.

481. Antil. XV. « Christus de extremā judicii die, teste Marco Evangelista (cap. 15, v. 52), ait: *De die autem illo, vel horā nemo scit, neque Angelī in celo, neque Filii, nisi Pater.* At queso, non Filiū Dei naturali potuit aliquid esse occultum? » Ita pariter queritur jan sepius memoratus anonymous scriptor. Sed resp. et dico, hanc non esse novam objectionem, sed jam olim ab Arianiis contra Catholicos acriter motam, inde inferre adnitentibus, Christum non esse verum Deum, eò quid aliquid ignoraret. Verum hoc Arianoū argumentum SS. Patres et interpretes orthodoxi jampridem confutaram. Diendum nimurum est, quod, quamvis Christus reip̄s non ignoret diem extremi iudicii, tamen eum sibi cognitum esse, illęs veritate negare potuit; quia eum non sciebat è scientia, quā ut Magister, et Doctor missus à Patre nō posset, ac deberet. Nolebat quippe divinus Pater, ut Christus hāc de discipulis instrueret. Itaque Dominus eo locutus est restrictè ad circumstantias, in quibus interrogabatur. Discipuli enim eum interrogabant tanquam Magistrum et Doctorem missum à Patre. At tan-

quām magister et Doctor generis humani missus à Patri, non sciebat diem iudicii, videlicet scientiā communicabili. Unde sicut legatus, si rogetur de secretis regis sui, quia ab eo facere rex vult, vere respondet, se a nescire, quia illa nescit se legatus; ut legatus enim tantum refert illa, que illi à rege dicenda commissa sunt; sic Christus recte negavit se scire diem iudicii, nimis ut Dei legatus erat ad nos, sive scientiā communicabili, quia illud revelare hominibus non habebat in mandatis à Patri. Ita communiter respondent Cornelius à Lap. aliique interpres.

182. Antil. XVI. « Mattheus (cap. 10, v. 10) ait, Christum prohibuisse discipulis *calceamenta gestare*; » S. Marcus verò (cap. 6, v. 9) inquit, Christum voluisse, eos esse *calcatores sandaliis*. Porro S. Matth. (loc. cit.) ait, Christum prohibuisse ne possiderent *virgam*; S. Marcus verò (cap. 6, v. 8) contrarium testatur his verbis: *Præcepit eis ne quid tollerent in ciuiis, nisi virgam tantum*. In evangelistis aperte sibi contradicuntur. Haec Horus in detestando suo opere, pag. 455 et 456. Verum resp.: Sunt hec quidem antilogia, sed contradictiones, sed duxatae apparterentes. Nam ad primum respondet S. Augustinus, lib. 2 de Consensu Evang. cap. 50, ea tantum calceamenta discipulis fuisse prohibita, quia totum pedem tegenter: *sandalia verò concessa*, que plantam quidem pedis defenderent ab occurrentibus vice incommodis; at superiorum partis pedem sinecundum nudam. Hac quippe vocantur *sandalia*, itaque Domini et Apostoli, ut pauperes illius regionis utebantur. Vel cum D. Thomae, Cajetano et alii dici potest, apud Mattheum prohibiri duplicita seu pars paria calceamentorum pro more illius regionis, aquæ ac tunicarum. Mos enim secum mutatoria defendi calceamenta ex omni antiquitate probatur teste Calmeto.

Ad secundum similiter responderetur, tantum prohiberi, ne discipuli plures habeant virgas, seu scipoines; non autem, ne hancutur, quo iter agentes suis gressus firment. Hinc apud Marcum Christus dicit præcepisse, ne quid assumerent in viâ, nisi virgam tantum, nempe unican. Tunc enim, ut Grotius in hunc locum cum aliis observat, moris erat, in itinere plures baculos gestari, vel ut illi immiterentur, vel sarcinales suas ferrent, ubi qui primum assumptum fuerat, vel fractus esset, vel attritus. Huc responsio faveat, quod apud S. Mattheum loc. cit. haec tria conjunguntur: *Nolite possidere... neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*. Unde sicut tantum duæ (non autem unica tunica) prohibentur, ita etiam tantum vetantur duo pars calceamentorum, et duo vel plures virga. Accedit, quid in plurimis gracie veteribus Ms. legitur *Pessimis virgas numero plurali* (1).

Alli respondent, Mattheum de alia virga loqui quām Marcum. Est enim quedam virga, quam sustentandi lassi corporis causâ assumimus, seu virga viatoria, que Hebreus dicit *mishchan*, à verbo *shan*, quod est *insumi*. Et alia est virga, quam vindicandi aut defendendi gratia, armorum loco gerimus, quali judices

(1) Vide Calmetum, Comment. in Math. 10, 10.

ad designandum potestatem iudicialem utuntur, que dicitur Hebreis *shebeth*. Hanc ergo posteriorē Apóstolis apud Mattheum interdictam fuisse, modo dicti censeant auctores (1); illam vero priorem iis permisam. Non enim Christus volunt, protectionem discipulis suis reddere onerosiorem, sed expeditiorem, et duxat prohibuit ne gladiis, aliōrum armorum genere muniantur, omnem confidentiam in Deum coluantur.

Corollarium. Quaecumque ex allatis responsionibus eligatur, patet Mattheum Marco non contradicere, sed antilogiam hic objectam esse præcisè apparterentem.

183. Antil. XVII. Mattheus (cap. 10, v. 9), Marcus (cap. 6, v. 8), Lucas (cap. 9, v. 5), testantur, quod Christus mittens binis et binos Apostolos ad prædicandum, eis præcepit non deferre marsupium, nec pecunias. Joannes verò (cap. 12, v. 6) ait, *Judas Iscariotum, habuisse loculos*, et quidem, ut interpretari hunc locum exponunt, volente Christo. An haec non est contradictione? Non est. Nam alia est ratio aliqui collegiū vel multitudini, quale fuit collegium apostolicum, et alia est ratio diuorum. Quoniam enim facile fuit duobus inventire hospitem, qui asymbolos excepiret, cum mitteret Dominus Apostolos binos ad prædicandum, vetuit eos secum deferre pecuniam, quod tamen præceptum non voluit illis esse perpetuum, sed temporale, ut mox dicam. At totum discipolorum multitudinem simul cum Iesu circumvenientem recta ratio non sinebat carere marsupium, ne usquā gravaret hospitem; item ut Dominus haberet, unde cum suis sustentaretur, quando latitudinem, vel secundum erat. Præterea, sicut mittens discipulos sine marsupio declarare voluit, nihil unquam defursum his qui, simpliciter fiduciā ab ipso pendent, toto sece predicatione et aliorum sedificatione impenderent; ita cum suis circumferent loculos, ostendit, Ecclesiasticē habitudinem loculos, nec derogari perfectione vole, habere commune marsupium pro sumpta opportunitate.

Unde præceptum illud non deferendi secum pecunias primitus datum Apóstolis fuit solum tempore, quoniam etiam ex eo colligunt, quia Christus ipse, postquam Luc. 22, 55, ad Apóstolos ait: *Quando misi vos sine sacculo et perdā, nūquid aliquid deficit vobis*, immediatè v. 56, subiungit: *Sed nunc, qui habet secutum, tollat similiter et pererit; et qui non habet, vendat tunicam suam et emat gladium*, quibus verbis sat claram indicatur præceptum illud duxat fuisse temporale. Hinc Apóstoli in primâ illâ profectione omnia, ut justi erant, præstiterunt; postea autem cessante Domini iussione, reliqui sue libertati sat habuerunt, præcipuum Domini illo præcepto intentum scopum spectare, nimis ut omnem soliditudinem mundanam separarent, et sobrietas ac paupertatis exempla præbentes, semper à divina Providenti in omnibus se pendere declararent, licet catervorum pecuniam aliquod in prædicatione apud gentes secum deferent.

(1) Brugens, Piscal. Hammond.

184. Antil. XVIII. « Mattheus (cap. 27, v. 44), blasphemias in Christum crucifixum congetas trahuit utrius latroni, dicens: *Idipsum autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improberabat ei*. Sie etiam Marcus (cap. 15, v. 52) ait: *Et qui cum eo crucifixi erant, convicabuntur ei*. E contrario Lucas (cap. 25, v. 50) tantum de uno latrone hoc affirmat in his verbis: *Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, etc. et quomodo ista concordant?* Haec querit anonymous ille scriptor in suo Ms. ad D. Christopli. de Zabuenus, dato, de quo jam supra sepius mentionem fecimus. Illius auctor libri *L'histoire critique de Jésus-Christ*, p. 225. Sed duplex est via seu modus apparterentem hanc antilogiam diluvii. Nam Graci, Origenes, S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, ex Latini S. Hilarius existimant, utrumque latronem initio Christum blasphemasse; sed alterum viâ Christi patientia, notaque ejus innocentia, item visis tenebris, aliisque signis brevi resipuisse, ac penitentia dictum, in Christum credidisse.

Verum melius respondent S. Augustinus, loc. supra cit. cap. 16, ceterisque Latini plerique, communiquerentes, unum tantum ex latronibus blasphemasse; Mattheum verò et Marcus more Hebreis usitato, seu per figuram synecdoches in S. Scriptura frequentem posuisse numerum pluralem pro singulari: *latrones prolatro*; sicut in Epistola ad Hebreos, cap. 11, v. 57, de Propheticis legibus pluraliter dictum: *Scuti sunt; et id de solo Isaia tradatur. Volueré nimisimur Mattheus et Marcus loc. cit. per pluralem numerum latronis, vel qui cum eo crucifixi erant, non singulis horum personis, sed certò statu hominum, nempe latronum crimen blasphemie in Christum tribuere, ut ostenderent, Christum in cruce ab omni hominum genere et conditione, etiam latronum convicia atrocia pertulisse, quasi dicenter: Adeo savè et insolenter certam omnes Christo conviciati sunt, ut etiam ex latronibus unus, qui cum eo crucifixi erant, jamjam animam agens, impudenter in illum probra conjecterit.*

Scholion. S. Hieronymus utramque responsionem hic allatum recenset, magis tamen in primam inclinat, dum Comment. in Math. cap. 27, v. 44, ita ait: *Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo, improberabat ei*. « Ille per tropum, qui appellatur *et pluriq[ue]* (id est, conjunctio), pro uno latrone uterque inducitur blasphemasse. Lucas vero asserit quod alter blasphemante, alter confessus sit, et è contrario increpaverint blasphemantem. Non quod disertat per Evangelia, sed quod primum (id est, ab initio) ut eterque blasphemaverit; deline sole fugiente, terra commota, saxisque disruptis, et ingruentibus tenebris, unus crederent in Jesum, et priorem negationem sequenti confessionem emendaverit?»

185. Antil. XIX. « Evangelista valde discordat, si dum de potu, qui Christo in monte Galvarie oblatu est, loquuntur. Mattheus (cap. 27, v. 54) ait, fuisse *vnum*, vel ut gracie codicis habent, *acetum cum felice mixtum*, additum, et *cum gustasse*, noluit bibere: » Marcus verò (cap. 15, v. 25) id vocat *vinni myrratum*, testaturque, et non accepit. Lucas (cap. 23, v. 56) id appellat *acetum*, sed nil dicit, utrum Christus illud accepterit necno. Joannes denique (cap. 19, v. 29 et 50) narrat, *spongiam plenam acetum, hyssopo circumpositam, oblatam fuisse ori eius*, et *accipisse Jésus hoc acetum*. » Has (inquit idem anonymous scriptor preced. num. 184 citatus) Germani appellant contradictiones. Verum nullam in his contradictionem agnovero. S. Augustinus, ceterique orthodoxi interpres, qui ex instituto commentator in 4 Evangel. scripterent. Et profectò apparet antilogia, sive contradictione evanescent, si cum S. Augustino, Cornelio à Lap., aliisque dicatur, vinum Christo oblatum fuisse simul felle et myrrâ mixtum, quod esset amarus, ut S. Mattheum fel posuisse pro amaritudine, ut myrra ipsa fel dicatur ob amaritudinem.

Præterea notandum, hanc Christi potationem à Mattheo et Marco loc. cit. recensitam aliam et diversam esse ab illis, de qua Mattheus alibi (nampè cap. 27, v. 48) et Lucas ac Joannes loc. cit. agunt. Prior enim ante crucifixionem oblatum est Christo, et erat potatio vini; altera verò data est Christo jam crucifixi clamanti, *sito*, et fuit acetum; quamvis greci codices etiam ipsum potum, qui Christo ante crucifixionem oblatus est, appellant *acetum*, quia pro *clero*, id est, *vinum*, corrupti (ut videtur) legunt *clero*, id est, *acetum*; nisi dicunt, *vnum hoc vocari clero*, id est, *acetum*, quia erat acerbum et acutus. Porro utramque hanc potationem Christo oblatam distinetè predixit Psalmista, Ps. 68, v. 22, in persona Christi dicens: *Et dederunt in escum mean fel*, de posteriori verò in cruce: *Et in siti mea potaverunt me acetum*.

Negat contradictione est in eo, quid Mattheus dicat, Christum, *cum gustasset*, notuisse bibere, adeoque potum primò accepisse; Marcus verò, et non accepit. Nam Marcus, dum ait, et non acceptit, nihil aliud voluit dicere, quam quid Mattheus dixit, *cum gustasset*, notuit bibere. Gustavus enim, sed non bibit, nec accepit sic, ut intra se hunc potum in copia transmitteret, ut Tirinus ait. Noluit autem bibere, sive quid aversaretur malitia Judeorum, qui vinum felle corrupserant, sive ex alia ratione, vel quid volebat nobis indicare aliquod mysterium. Significatum est enim secundum Hieronymum, quod gustaverit quidem pro nobis mortis amaritudinem sibi à Judæis propinatam, sed quid ab ea non fuisset detentus, resurgere tertius die. Significatum item, quid deinceps aversatura esset viuum Iudaicum, quod productura esset Synagoga vitis, à qua eum expectaret dulces *was*, fecit labruscas, ut legitur Isa. 5, 4. Jam enim cum discipulis liberat de dulci edice novi Testamenti, seque non bibiturum de fructu viti asserit, donec illud bibetur novum in regno Dei, Marc. 14, 25. Merito igitur amarum Iudeorum recusat vinum. Ceterum, si increduli ejusmodi spirituales ac mysticos sensus intelligant, aut irrideant, id inde est, quia *animalis homo non percipit ea quae*

sunt spiritus Dei, 1 Cor. 2, 14. Et sicut exaltantur cali-
à terrâ, sic exaltata sunt cogitationes Dei à cogitationi-
bus hominum, Isa. 55, 9.

180. Antil. XX. « Spiritus S., qui Evangelistam
« Marcum dirigebat, Iesum (Marc. 45, 25) horâ
« tertia id est, juxta nostrum computum horâ nonâ
« matutinâ mortuum esse testatur; è contrario Spir-
« itus S., qui Joannem Evangelistam inspirabat, huic
« dictavit (Joan. 19, 44), Jesum circa horam quasi
« sextam, id est, circa meridiem exprimere. » Ita bla-
« sphemâm jocatur auctor libri: *l'Historie critique de Jésus-Christ*, pag. 225, volens ostendere contradictionem
Evangelistarum. Sed in primis turpius errat iste in-
credulus, in eo quid dicat, memoratos Evangelistas
loc. cit. loqui de horâ mortis Christi; quod falsum
est, non enim de horâ mortis, sed crucifixionis loquuntur (1); peperit autem in cruce adhuc vivens per
tres horas; ut Surius loco mox citando ostendit, et
etiam ex communis sensu et traditione Ecclesia probat.
Deinde due precipuae sunt explicaciones,
quibus objecta hic apparet antilogia solvitur. Prima
et communior est sententia Suri (2), Anton.
Mayr. (3), Menochii (4), et aliorum dicentium, ab
Hebreis dicens tam in hymne quâm in astate, allis-
que anni temporibus fuisse à solis ortu usque ad huius
occasum divisa in duodecim partes aquales sive
horas, et similiiter noctem in duodecim partes aquales sive horas, incipiendo ab occasu solis usque ad eum reditum seu ortum, ita ut dies in aestate quam-
tuncumque longus non haberit plures quam duodecim, sed longiores, viessim in hymne non pauciores, quam duodecim, sed breviores horas. Cum autem
Christus crucifixus sit circa aquinoctium vernum, quod
dies et noctes sunt aquales, tunc horae diei etiam
juxta Iudeos erant quâ longe a hora noctis. Hora
sic divisa et computatae vocantur hora Iudicæ. Porro
predictas duodecim horas diei dividabant Iudei in
quatuor partes, quae vocantur prima, tercia, sexta,
et nona, ita ut qualibet ex his partibus complexa fuerit 5 horas; minime prima durabat per tres primas
horas diei, ab ortu solis numero usque ad initium
tertiae, hec per alias tres horas subsequentes usque
ad initium sextae, et denique ista pariter per alias tres
horas sequentes usque ad occasum solis. Itatio autem
sie dividenda 12 horas communes in 4 predictas par-
tes majores erat, quia sacerdotes Iudaici quatuor illis
diel temporibus (nempâ circa primam, tertiam, sextam
et nonam) solebant suas preces et sacrificia, aliaque
ad Iudaicam religionem pertinentia peragere; unde
hic quatuor appellantur horas sacrae. Cum igitur que-

(1) Nam S. Marcus loc. cit. ait: *Erat autem hora tercia et crucifixerunt eum. S. Joannes vero cap. 19, v. 14, 17, inquit: Erat autem... hora quasi sexta, et dixit Iudeus: Ecce rex vestor. Illi autem clamabant: Tolle, crucifuge eum.... Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur.*

(2) Tom. II in part. disput. 40, sect. 6.

(3) De primo et secundo Christi adventu, 1, 3, cap. 44, et cap. 45, num. 654.

(4) Centur. 6, quest. 87. Item in suo Comment. in Matth. 27, 48.

libet ex his quatuor partibus diei tres horas communes contineat, recte adscribitur, ex gr., tertia, quidquid ad hujus initium, medium, aut finem gestum est, hoc est, quidquid juxta Germanici horologii computandi modum ab horâ nonâ matutinâ usque ad duodecimam, sive usque ad meridiem accidit, saltē tempore aquinoctii verni, quo etiam juxta Hebreos (ut dixi) hora diei et noctis erant aquales sive aquae longae. Itaque dum S. Marcus ait, Christum crucifixum esse horâ tertia, non dicit falsum, etiam crucifixio facta sit circa sextam, id est, juxta nostrum computandi horas modum circa duodecimam, sive meridiem, quia hora tertia Iudeorum se extendebat usque ad initium horae sextae, id est, juxta nostrum computandi modum, duodecimam; presertim, quia S. Joannes non absolutè dicit, Christum horâ sextâ crucifixum esse; sed inquit: *Erat autem... hora quasi sexta.* Hinc Menochius ait: *Communis responsio est (Christum) crucifixum fuisse inter tertiam et sextam. Cum vero medium à qualibet extremo nonrem sumere possit, hinc factum, ut aliis ex Evangelistis tertiam, aliis sextam dixerit.*

187. Altera sententia, quam Cl. Weitenauer opimia censet, et qua etiam auctoritate B. Clementis. S. Ignati M., et Telesphori pape confirmatur, est explicatio Riberæ et Bulleti, seu illorum, qui dient, recte assiri a S. Marco, Christum horâ tertia fuisse crucifixum; quia tunc Pilatus ob elamores Iudeorum, crucifige, Christum ad mortem crucis jam destinavit; et pariter recte dicit à S. Joanne, eum crucifixum esse circa horam sextam; quia tunc crucifixio resipit pacata est. Marcus ergo originem et initium crucifixionis per horam tertiam indicavit; Joannes vero ejus executionem et complementum per horam sextam assignavit. Ceterum aliunde constat, quod verbum activum juxta Hebreos non tantum ipsam actionem, sed etiam preparationem vel dispositionem ad actionem significet. Sic Deut. 16, 6, Hebrei dicuntur respere ad solis occasum egressi de Egypto; quia nimis vesper manducabat agnum paschalem et convansabat; sed Exod. 12, 42, dicuntur nocte educti de Egypto; quia scilicet illa nocte percussis a Domino Egyptianorum primogenitis, Pharaon jussit, ut Israelites surrent, et ex Egypto egredierentur; hi vero ad hanc proxime accinxerunt. Denique Num. 35, 5, reipublica profecti sunt alteri die Phuse.... videntibus cunctis Egyptianis. Ex quo exemplo patet, quod preparatio et proxima dispositio ad exitum ex Egypto, in primo et secundo citato loco dicatur egressus; sive exitus ex Egypto. Similiter igitur Marc. 15, 25, dicitur, quod Iudei horâ tertia Christum crucifixerunt; quia tunc per sum claramore et tumultum à Pilato destinationem Christi ad mortem crucis, quae erat proxima dispositio ad crucifixionem, extorserunt. Plura hanc in rem asserunt Riberæ et Bulletus.

188. Antil. XXI. « S. Lucas, cap. ultim. v. 50 et 51, ait Christum in Iudeâ, prope Bethaniam, que vicus erat ad radices montis Olivarii, ascendisse in colum coram discipulis: S. Mattheus vero (cap. ultim. v. 16) narrat, discipulos

Christum ultimè vidisse in monte Galilæo. Nam ibi ait: Undecim autem discipuli abiérunt in Galilæam, ubi constituerat illis Jesus. Numquid hec est aperta contradictionis? Ita incredulus ille Zapatæ, contra quem iam supra, n. 179, egimus. Resp. Apparet haec contradictione faciliter solvitur, si ad sequentia attendatur: S. Mattheus loc. cit. non ait, Christum in monte illo in Galilæa citò ascendisse in colum, aut apparitionem illam in Galilæa fuisse apparitionem ultimam. Erat enim illa ordina octava, post quam adhuc alia, nonem et ultima (de qua S. Lucas loc. cit. loquitur) facta est Ierosolymis, ubi Christus iterum cum discipulis amicis egit et conservaverat est. Porro S. Lucas hanc dubio legerat Evangelistam S. Mattheum, qui omnium Evangelistarum primus Evangelium sump scripsit. Quis igitur prudens suspectior, aut credat, S. Lucam, dum ascensionem Christi in Judeâ contigitam narrat, loqui de illâ ipsâ apparitione, quam S. Mattheus c. ultim. v. 16, in Galilæa factam fuisse asserta, siue hinc Evangeliste voluntate manifeste contradiceret? Non igitur S. Mattheus loc. cit. de illâ apparitione de qua S. Lucas loquitur, agit, quod etiam ex eo confirmit, quia S. Mattheus loc. cit. de ascensione Christi nec verbo mentionem facit, cum tamen S. Lucas in objecto hanc distinet narraret.

Si autem queras cur S. Mattheus non (sicut S. Lucas) ultimam Christi apparitionem in monte Oliveti recensuerit, sed penultimam in monte Galilæe, quem fuisse montem Thabor S. Bonaventura, et alii consent? Resp.: Ratio est, quia Spiritus sanctus ad hanc non ad illam appetivam scribendam S. Mattheum incitavit. Aliunde enim constat, quod non singuli Evangelistæ narrata sunt, recensente.

Scholion. Sum quidam insuper aliae apparentes antilogiae in Evangelio; sed contenti sumus, eas, quas modò attulimus, dissolvimus; presertim quia easdem incredibili nostrom maximè temporum contra religionem christianam proferre solem, et quia non paucis aliis ejusmodi apparentes antilogias jam supra, n. 413, 127, solvinus, vel mox in sequenti cap. 2 dissolvemus, aut denique quia ex apud scripturistas (1) dissoluti passim legi possunt. Ceterum id preterea benevolum lectorem monitum velim, quod presente cap. I per antilogias apparentes non eas solum intelleximus, quibus textus S. Scripturæ textui opponi, sed illas quoque, ubi textus cum hi-toriâ profanâ, aut naturalis philosophie placitis convenire videatur.

(1) Tales sunt sanctus Augustinus, LL. de Consensu Evangelistarum; Jansenius Gandavensis episcopus, de Concordia Evang.; Tirinus, in Indice quarto ad finem sui Commentarii in S. Scripturam posito, ubi catalogum antilogiarum seu apparentium contradictionem in utroque Testamento occurrentem recenset. Item Peviarum Scripturistikum in Domineccia totius anni Evangelia tomuli tres edit. Augustan. an. 1772. Taceo alios commentatores et interpres S. Scripturæ, qui passim antilogias apparentes S. Scripturæ solvent et dilucidant.

De aliis adhuc difficultibus, quas incredibili contra historiam, aut doctrinam evangelicam obficium.

CAPUT II.

189. Quæres I: « 1° An Evangelista vera loquuntur, dum ex veteri Testamento citant prophetias, que vel non sunt ad rem; sicut dum Mattheus (c. 2, v. 15) redditum Christi ex fugâ in Egyptum ait, preuentum esse ab Osee (c. 11, v. 1) his verbis: *Ex Egypto vocavi filium meum*, ubi tamen sermo est de exitu Israel ex Egypto? 2° Vel, dum idem Evangelista (loc. cit. v. 25) inquit, Jesus habuitasse in Nazareth, ut adimpleretur prophétia: *Nazareus vocabatur*, cum tamen haec prophétia nulli in veteri Testamento reperiatur? 3° Vel, dum idem ipse (c. 27, v. 9) pro *Zacharia Prophétâ* citat *Jeremiam?* 4° Vel, denique dum Marcus (c. 1, v. 4, et 2 et 3) pro *Malachia* citat *Isaiam?* » Resp.: In his omnibus Evangeliste nullius falsitatis argui possunt. Nam ad primum dico, citatum Osee prophétiam esse maximè ad rem. Nam quis vel medicoriter versatus in S. Scripturâ debet scire, in prophetis et aliis sacrarum litterarum locis, sepè, præter sensum litteralem, simul dari alium sensum mysticum, hoc est, sepè verba S. Scripturæ immediatè quidem significare aliquam rem, tamen sicut typus et figura altius rei, vel mysterii, iuxta illud S. Pauli effatum, I Cor. 10, 11: *Hæc omnia in figurâ contingunt illis.* Sic igitur, dum Dominus per Prophetam Osee loc. cit. ait: *Ex Egypto vocavi filium meum*, in sensu quidem actuali et immédiatè significatur populus Israeliticus exiens ex Egypto, qui erat figura Christi ex Egypto reducìs; in sensu autem mystico et mediátè indicatur puer Jesus ex Egypto redux, qui est figuratum. Et sane apta est proporcio et similitudo inter illam figuram et hoc figuratum. Israel enim profectus est in Egyptum, famem evitatus; et Jesus eò perrexit, servitus Herodis se subductus; Israelis populus suo tempore iterum exit ex Egypto; et Jesus defunctus Herode reversus est in terram Israel.

Ad secundum, imprimit observo, vocem, *Nazareus* in hebraicâ lingua posse dupli modo legi, et scribi, nimirum vel cum litterâ *Tzadî seu Tsâ*, vel cum litterâ *Tzâin* seu *z*. Si primo modo scribatur, significat *germen seu florentem*; si autem altero modo scribatur, idem est ac *segregatus seu à communione hominum grege separatus*, hoc est, *Deo consecratus, sanctus, sanctificatus*. Jam vero utraque haec expositi in Prophetis de Messia seu Christo scripta inventur. Nam Messias ut sanctus à Prophetis passim celebraur; Isaías, cap. 11, v. 1, vero cum appellat florem, seu germen: *Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascedet.* Sic etiam Zacharias, cap. 6, v. 1, Christum vocat Orientem surculum: *Ecce vir, Oriens nomen ejus*; quia nimirum ex emortuâ ferè Patriarcharum radice, tanquam novus surculus prodit, et in magnam arborē crevit, ut exponunt interpres, Menochius, Cornel. à Lap., etc. Atque haec nostra responsio, et vocis, *Nazareus*, in Prophetis fundatae expositi con-